

«Ψυχολογία των Μαθησιακών Δυσκολιών» ΨΧ54
Χειμερινό Εξάμηνο 2025-26
Ορισμός και Χαρακτηριστικά μαθησιακών δυσκολιών

Φωτεινή Πολυχρόνη
Καθηγήτρια
Τμήμα Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ

Ορολογία για ειδικές μαθησιακές δυσκολίες/δυσλεξία

- **Σύμφυτη λεξική τύφλωση** (congenital word blindness) (ιατρική καταγωγή). Δεν χρησιμοποιείται πλέον.
- **αλεξία**
- **στρεφουσμβολία**
- **αναγνωστική καθυστέρηση** (reading backwardness): η αναγνωστική ικανότητα και απόδοση υστερεί σε σχέση με αυτή των συμμαθητών τους ανεξάρτητα από νοητικό επίπεδο
- **ειδική αναγνωστική επιβράδυνση** (specific reading retardation): επίπεδο αναγνωστικής ικανότητας τουλάχιστο 28 μήνες κατώτερο από προβλεπόμενα επίπεδα σχετικά με ηλικία και IQ σύμφωνα με το WISC
- **ειδική αναγνωστική δυσκολία** (specific reading difficulty): αναγνωστική ικανότητα (γραφή, ορθογραφία και αριθμητική) σε σημαντικά επίπεδα χαμηλότερη από ικανότητες σε άλλα γνωστικά αντικείμενα.
- **Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες** (specific learning difficulties)
- **Μαθησιακές δυσκολίες** (learning disabilities, DSM-IV)
- **Ειδική εξελικτική δυσλεξία** (Specific developmental dyslexia) σε αντίθεση με επίκτητη δυσλεξία

- Μαθησιακές Δυσκολίες.
- Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες.
- Δυσλεξία.
- Σχολικές Δυσκολίες.

- **Learning Disabilities** (ΗΠΑ).
- **Learning Difficulties** (ΗΠΑ).
- **Specific Learning Disabilities** (Μεγ. Βρετανία).
- **Developmental Dyslexia** (Μεγ. Βρετανία).
- **Specific Developmental Dyslexia** (Μεγ. Βρετανία).

ΔΥΣΛΕΞΙΑ: ΟΡΙΣΜΟΙ

1. Βρετανική Εταιρία Δυσλεξίας (British Dyslexia Association/ BDA 1989)

Ειδική δυσκολία στην μάθηση, σε περισσότερες ή και στο σύνολο των περιοχών της ανάγνωσης, ορθογραφίας και γραφής, η οποία επίσης μπορεί να συνοδεύεται και με δυσκολία με τους αριθμούς. Αφορά ιδιαίτερα στην κατάκτηση και χρήση του γραπτού λόγου (αλφάβητο, αριθμητική καθώς και μουσικές νότες) αλλά μπορεί να επηρεάζει και τον προφορικό λόγο σε κάποιο βαθμό.

2. Βρετανικό Ινστιτούτο Δυσλεξίας (Dyslexia Institute, 1989)

Έλλειμα στην οργάνωση ή στην μάθηση που περιορίζει την ικανότητα του μαθητή για επεξεργασία των πληροφοριών, τις κινητικές του δεξιότητες, ακόμη και την μνήμη, και ως αποτέλεσμα δημιουργεί σοβαρούς περιορισμούς σε ορισμένες ή σε όλες τις δεξιότητες της ομιλίας, ανάγνωσης, ορθογραφίας, γραφή, αριθμητικής και συμπεριφοράς.

3. Βρετανική Ψυχολογική Εταιρεία (1999)

Η δυσλεξία εμφανίζεται όταν η ακρίβεια και η ευχέρεια στην ανάγνωση και/ή στην ορθογραφία αναπτύσσεται ατελώς ή με μεγάλη δυσκολία. Η δυσκολία εστιάζεται στη εκμάθηση της ανάγνωσης και της γραφής στο επίπεδο της «λέξης» και προϋποθέτει ότι το πρόβλημα είναι σοβαρό και επιμένει παρά τις ενδεδειγμένες μαθησιακές ευκαιρίες.

4. Επιτροπή της Orton Dyslexia Society (1995)

Η δυσλεξία είναι μια διαταραχή με νευρολογική βάση, συχνά κληρονομική, η οποία εμποδίζει την κατάκτηση της γλώσσας. Διαφέρει σε σοβαρότητα από άτομο σε άτομο και εκδηλώνεται με δυσκολίες στην αντίληψη και έκφραση της γλώσσας, ιδιαίτερα στην φωνολογική επεξεργασία, στην ανάγνωση και τη γραφή, στην ορθογραφία και μερικές φορές στην αριθμητική. Η δυσλεξία δεν είναι αποτέλεσμα της έλλειψης κινήτρων, αισθητηριακών δυσλειτουργιών και ανεπαρκέων εκπαιδευτικών και περιβαλλοντικών ευκαιριών, αλλά μπορεί να συνυπάρχει με τα παραπάνω. Αν και η δυσλεξία διαρκεί για όλη τη ζωή του ατόμου, τα άτομα με δυσλεξία συχνά ανταποκρίνονται με επιτυχία σε έγκαιρη και κατάλληλη παρέμβαση.

«Οι Μαθησιακές Δυσκολίες είναι ένας γενικός όρος που αναφέρεται σε μια ανομοιογενή ομάδα διαταραχών, οι οποίες εκδηλώνονται με σημαντικές δυσκολίες στην πρόσκτηση και χρήση ικανοτήτων ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης, γραφής, συλλογισμού ή μαθηματικής ικανότητας. Οι διαταραχές αυτές είναι εγγενείς στο άτομο, αποδίδονται σε δυσλειτουργία του κεντρικού νευρικού συστήματος και μπορεί να υπάρχουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής. Προβλήματα σε συμπεριφορές αυτό – ελέγχου, κοινωνικής αντίληψης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης μπορεί να συνυπάρχουν με τις Μαθησιακές Δυσκολίες, αλλά δεν συνιστούν από μόνα τους τέτοιες. Αν και οι Μαθησιακές Δυσκολίες μπορεί να εμφανίζονται μαζί με άλλες καταστάσεις μειονεξίας (π.χ. αισθητηριακή βλάβη, νοητική καθυστέρηση, συναισθηματική διαταραχή) ή με εξωτερικές επιδράσεις, όπως οι πολιτισμικές διαφορές ή η ανεπαρκής / ακατάλληλη διδασκαλία, δεν είναι το άμεσο αποτέλεσμα αυτών των καταστάσεων ή επιδράσεων» (Hammill, 1990).

Individuals with Disabilities Education Act, IDEA (2002):

«Οι ΜΔ αναφέρονται σε διαταραχές σε μία ή περισσότερες από τις βασικές ψυχολογικές διεργασίες που εμπεριέχονται στη χρήση του προφορικού ή γραπτού λόγου, οι οποίες έχουν ως συνέπεια ‘ατελή’ ικανότητα ακουστικής αντίληψης, σκέψης, λόγου, ανάγνωσης, γραφής, ορθογραφίας, μαθηματικών ικανοτήτων. Ο όρος περιλαμβάνει περιπτώσεις όπως αντιληπτική ανεπάρκεια, εγκεφαλική βλάβη, ελάχιστη εγκεφαλική δυσλειτουργία, δυσλεξία και αναπτυξιακή αφασία. Στον όρο δεν εμπεριέχονται περιπτώσεις παιδιών των οποίων το πρόβλημα είναι αποτέλεσμα οπτικής, ακουστικής ή κινητικής ανεπάρκειας, νοητικής καθυστέρησης ή προέρχονται από δυσμενείς περιβαλλοντικές, πολιτισμικές ή οικονομικές συνθήκες».

Τι παρατηρείτε στον ορισμό αυτό;

- Αναφορά σε ψυχολογικές διεργασίες.
- Ετερογένεια των ΜΔ.
- ΜΔ: μη γενικευμένες δυσκολίες, άρα ειδικές.
- Κριτήριο αποκλεισμού (αισθητηριακές βλάβες, νοητική υστέρηση, περιβαλλοντική δυσμένεια).

Τι παρατηρείτε στον ορισμό αυτό:

- Αιτιολογία νευρολογικής φύσεως.
- Εστιασμένη στη γλώσσα.
- Ατομικές διαφορές μεταξύ των ατόμων με δυσλεξία.
- Κριτήριο αποκλεισμού
(αισθητηριακές βλάβες, νοητική υστέρηση, περιβαλλοντική δυσμένεια).
- Διαρκεί καθ' όλη τη ζωή του ατόμου.
- Αναγνώριση της αξίας της έγκαιρης παρέμβασης.

Με τις μαθησιακές δυσκολίες είναι δυνατόν να συνυπάρχουν προβλήματα αυτορρύθμισης της συμπεριφοράς, κοινωνικής αντίληψης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης, τα οποία, όμως από μόνα τους δεν προσδιορίζουν μια μαθησιακή δυσκολία. Αν και η μαθησιακή δυσκολία μπορεί να παρατηρείται ταυτόχρονα με άλλα προβλήματα

(π.χ. λειτουργική αδυναμία αισθήσεων, νοητική υστέρηση, σοβαρή συναισθηματική διαταραχή) ή με εξωγενείς επιρροές (όπως οι πολιτιστικές διαφορές, ή ανεπαρκής ή ακατάλληλη εκπαίδευση), δεν είναι αποτέλεσμα αυτών των συνθηκών ή επιρροών. (NJCLD, 1988, p.1)

Βασικά σημεία ορισμού

- Χαμηλή σχολική επίδοση σε συγκεκριμένα μαθήματα
- Διαφορά μεταξύ επίδοσης σε συγκεκριμένες δεξιότητες και στις γενικότερες γνωστικές ικανότητες του ατόμου
- Οι ΜΔ αποτελούν ανομοιογενή ομάδα διαταραχών
- Εγγενείς δυσκολίες (κυρίως γλωσσικό πρόβλημα)
- Αποκλεισμός συγκεκριμένων αιτιών που προκαλούν άλλες Δυσκολίες Μάθησης

ΓΕΝΙΚΑ: διαφωνία ως προς τη
χρήση του όρου **‘Ειδικές ΜΔ’**
έναντι απλώς **‘ΜΔ’**.

‘Ειδικές’: σαφής η διάκριση από τη
νοητική
καθυστέρηση, με την έννοια των μη
γενικευμένων δυσκολιών (*ειδικές vs*
γενικές).

‘Ειδικές’: εξειδικευμένες συνήθως ως
προς τη γλώσσα (ανάγνωση, γραφή)
και τα μαθηματικά.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ,

Ειδικές ΜΔ ~ Δυσλεξία

(λόγω της μεγάλης συχνότητας των αναγνωστικών
δυσκολιών διεθνώς).

Μύθοι για τις Μαθησιακές Δυσκολίες

Οι ΜΔ δεν αποτελούν ειδική εκπαιδευτική ανάγκη

- Οι ΜΔ «θεραπεύονται»
- Μόνο έξυπνα και εφuiήπαιδιά μπορούν να έχουν ΜΔ
- Η διάγνωση των ΜΔ μπορεί να γίνει από μια ειδικότητα
- Η δυσλεξία μπορεί να διαγνωστεί από την προσχολική ηλικία
- Τα χαρακτηριστικά λάθη των παιδιών με δυσλεξία είναι κυρίως η καθρεφτική γραφή (π.χ. 3/ε) και οι αναγραμματισμοί
- Οι μαθητές με ΜΔ αντιμετωπίζουν προβλήματα μόνο στα μαθήματα του σχολείου
- Οι μαθητές με ΜΔ δεν μπορούν να μάθουν
- Οι ΜΔ είναι αποτέλεσμα ανεπαρκούς διδασκαλίας

Προτάσεις για επαναπροσδιορισμό των ΜΔ

- Αντικατάσταση του ισχύοντα ορισμού με ορισμό που βασίζεται στην εμπειρική έρευνα και προσδιορίζει τα βασικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ΜΔ.

- Απαλλαγή από το κριτήριο **«διαφορά νοητικής ικανότητας –σχολικής επίδοσης μαθητή»** και προσδιορισμό της διαφοράς μεταξύ επίδοσης με βάση τη χρονολογική ηλικία ή τη βαθμίδα φοίτησης και την πραγματική σχολική επίδοση του μαθητή

- Απαλλαγή από το κριτήριο αποκλεισμού των μαθητών λόγω ανεπαρκούς διδασκαλίας ή κοινωνικο-οικονομικών και ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων

- Να συμπεριληφθεί το κριτήριο **«ανταπόκριση σε αποτελεσματική διδασκαλία»** ως βασικό κριτήριο προσδιορισμού των ΜΔ

Κριτήρια διάγνωσης ΜΔ (DSM-5)

Α. Δυσκολίες σε 1 από τις παρακάτω περιοχές για τουλάχιστο 6 μήνες:

- Δυσκολίες στην ανάγνωση (π.χ. χαμηλή ακρίβεια , αργός ρυθμός και με πολλή προσπάθεια) -δυσλεξία
- Δυσκολίες στην κατανόηση του γραπτού λόγου
- Δυσκολίες στην ορθογραφία
- Δυσκολίες στη γραπτή έκφρασης (π.χ. γραμματική, οργάνωση, ή σημεία στίξης)-δυσγραφία
- Δυσκολίες στην κατανόηση αριθμητικών εννοιών, ή στην εκτέλεση αριθμητικών υπολογισμών-δυσαριθμησία
- Δυσκολίες με τη μαθηματική λογική (π.χ. εφαρμογή μαθηματικών κανόνων ή επίλυση μαθηματικών προβλημάτων)

(APA, 2013)

B. Αξιολόγηση αυτών των χαρακτηριστικών.

Οι ακαδημαϊκές δεξιότητες είναι σημαντικά πιο χαμηλές από τις αναμενόμενες με βάση την ηλικία και οδηγούν σε ελλείμματα στις σχολικές, εργασιακές ή καθημερινές δραστηριότητες όπως αυτό επιβεβαιώνεται από εξατομικευμένα χορηγούμενες τυπικές δοκιμασίες και αναλυτική κλινική αξιολόγηση.

Γ : Ηλικία εμφάνισης

Σχολικά χρόνια

Δ: Κριτήριο αποκλεισμού

νοητικές αναπηρίες, προβλήματα όρασης, ακοής ή άλλες νοητικές ή νευρολογικές διαταραχές ή δύσκολες συνθήκες (ψυχοκοινωνικές δυσκολίες, ελλιπής γνώση της γλώσσας, ανεπαρκής διδασκαλία πρέπει να αποκλειστούν).

Ειδική Γλωσσική Διαταραχή(A.S.H.A., 1980)

•«Γλωσσική διαταραχή είναι η **μη φυσιολογική κατάκτηση, κατανόηση και χρήση της προφορικής και γραπτής γλώσσας**. Η διαταραχή αυτή μπορεί να αφορά σε όλα ή σε μερικά από τα φωνολογικά, μορφολογικά, συντακτικά, σημασιολογικά και πραγματολογικά συστατικά στοιχεία του γλωσσικού συστήματος. Τα άτομα που έχουν τέτοιου είδους διαταραχές εμφανίζουν συχνά προβλήματα στη διατύπωση προτάσεων ή δυσκολεύονται να συλλάβουν πλήρως τη σημασία των σχετικών πληροφοριών για να την αποθηκεύσουν στη βραχύχρονη και μακρόχρονη μνήμη τους και να την ανακαλέσουν».

Χαρακτηριστικά παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες

Δυσκολία στην κωδικοποίηση συμβόλων

- Χαρακτηριστικά των αναγνωστικών δυσκολιών
 - Δυσκολία στην επεξεργασία και αναγνώριση γραμμάτων, συνδυασμών γραμμάτων, συλλαβών και μεμονωμένων λέξεων
 - Δυσκολία με γράμματα που έχουν οπτική ομοιότητα (ζ-ξ / β-θ). Συχνά μαντεύουν, εξαρτώνται από τα συμφραζόμενα, εικόνες
 - Αναγνωστικά λάθη και σε λέξεις υψηλής συχνότητας
- Χαρακτηριστικά των ορθογραφικών δυσκολιών
 - Λάθη σε λέξεις υψηλής συχνότητας
 - Δυσκολία στη συγκράτηση της ορθογραφικής αναπαράστασης των λέξεων ή συλλαβών

Δυσκολία στην επεξεργασία της γλώσσας

- Δυσκολία στην φωνολογική επίγνωση
- Δυσκολίες στον προφορικό λόγο
 - Δυσκολία στην άρθρωση ή κατανόηση του προφορικού λόγου
 - Περιορισμένο λεξιλόγιο
 - Έναρξη ομιλίας σχετικά αργά
 - Γραμματική σύνταξη που χαρακτηρίζει παιδιά μικρότερης ηλικίας

Δυσκολία στην αντίληψη του χώρου, του χρόνου και των αριθμών

- ❖ Δυσκολία διάκριση αριστερού-δεξιού
- ❖ Αδυναμία στον οπτικοκινητικό συντονισμό
- ❖ σύγχυση σχετικά με τις έννοιες του χώρου και του χρόνου

Χαρακτηριστικά μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες/δυσλεξία

1. Αδυναμία στις βασικές λειτουργίες της ανάγνωσης, γραφής, ορθογραφίας (κυρίως αποκωδικοποίηση)

Γνωστικός Τομέας

Οι δυσκολίες αυτές σχετίζονται με ελλείμματα στη γνωστική επεξεργασία προβλημάτων ειδικής μνήμης, χώρου και χρόνου :

➤ Οπτική αντίληψη-επεξεργασία

(visual processing difficulties)

- Τα παιδιά δυσκολεύονται στην αντίληψη των χαρακτηριστικών των γραμμάτων, όπως τον προσανατολισμό τους (ε,3), τη θέση τους, τη διαδοχή των γραμμάτων στο χώρο (στη/της), αλλά και την αντίληψη και διάκριση μορφών, σχημάτων, συμβόλων.
- Αδυνατούν να συγκρατήσουν στη μνήμη τους εικόνες διαφόρων γραμμάτων, λέξεων, αριθμών, μορφών ή σχημάτων που έχουν ομοιότητες μεταξύ τους.

π.χ. ε-ω ή 3, γ-χ, τ-κ, αι-ια, οι-ιο, π-μπ, ρ-δ, θ-δ, ει-ιε, βάρος-βάθος, δεσμός-θεσμός, θέμα-δέμα, κόπος-τόπος, 7-1, 6-9, 23-32, 35-53, το τρίγωνο και το τετράγωνο, το «συν» και το «πλην» (+/-) , το «επί» και το «διά» (./:) κλπ.

- Βλέπουν, επίσης, πολλά γράμματα σε καθρεφτική μορφή.
- Δεν μπορούν να αναγνωρίσουν ένα σύμβολο ή αντικείμενο από κάποιο μέρος του (οπτική ολοκλήρωση)
- Συχνά, οι λέξεις του γραπτού κειμένου στα παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες φαίνονται θαμπές, πηδούν στη σελίδα και αυτά τα χαρακτηριστικά παρουσιάζονται παρόλο το ικανοποιητικό επίπεδο όρασης. Έχει υποστηριχθεί ότι μπορεί να σχετίζονται με αδυναμίες στο κυρίαρχο μάτι, καθώς και με δυσκολίες ελέγχου των οφθαλμικών κινήσεων.

➤ Ακουστική αντίληψη-επεξεργασία

(auditory processing difficulties)

Έρευνες της Tallal:δυσκολία αναγνώρισης ήχων μικρής διάρκειας αιτία των φτωχών φωνολογιών δεξιοτήτων.

Δυσκολία του παιδιού:

- να ακούσει τους ήχους και να διακρίνει τα φωνήματα,
- να ξεχωρίσει τους ήχους μέσα στη λέξη, δυσκολία να ακούσει λέξεις,
- σύγχυση στη σειρά των ήχων που ακούει,
- να θυμηθεί τη σειρά των ήχων ή και των λέξεων,
- σύγχυση ήχων και λέξεων που ακούγονται παρόμοια,

- δυσκολία να ενώνει τους ήχους σε λέξεις,
- αδυναμία στην ακουστική αντίληψη ήχων από το περιβάλλον και
- δυσκολία να ακούει τους διαφορετικούς ήχους στις λέξεις.

Τα παιδιά δυσκολεύονται:

α) Να τονίζουν σωστά τις λέξεις, π.χ. γράφουν νόμος αντί νομός, λεμόνια αντί λεμονιά κλπ.

β) Να διακρίνουν τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε φθόγγους με ηχητικές ομοιότητες, π.χ. β-φ, δ-θ, ο-ου, σ-ζ, κλπ.

γ) Να ακούν τις καταλήξεις των λέξεων αλλά και να διακρίνουν τις ομοιότητες των αρχικών φθόγγων στις λέξεις: π.χ., κ-γκ, π-μπ, τζ-τσ, κλπ.

➤ Μνήμη

- Αδύναμη και περιορισμένη σε χωρητικότητα βραχυπρόθεσμη μνήμη και μνήμη εργασίας.
- έλλειμμα στη φωνολογική μνήμη και ειδικότερα στη φωνολογική βραχύχρονη μνήμη. Το έλλειμμα αυτό συνδέεται με έργα που απαιτούν φωνολογική επεξεργασία και φαίνεται ότι δεν ισχύει σε μη λεκτικά έργα (π.χ. οπτικές πληροφορίες).
- έλλειμμα μάλλον εστιάζεται στο αρχικό στάδιο της λεκτικής κωδικοποίησης, δηλαδή *στην καταγραφή και την κωδικοποίηση των λεκτικών πληροφοριών*
- Ο μαθητής ξεχνάει την αρχή της πρότασης που διαβάζει όταν φτάσει στο τέλος της πρότασης αυτής.
- Αν οι δυσκολίες στη μνήμη είναι συστηματικές, η αδυναμία συγκράτησης γίνεται εμφανής και σε περίπτωση πολυσύλλαβων λέξεων (από τρεις συλλαβές και πάνω). Επίσης, ο μαθητής με μαθησιακές δυσκολίες και αδυναμίες στη μνήμη αδυνατεί να συγκρατήσει και να εκτελέσει απλές οδηγίες ή οδηγίες πολλαπλών βημάτων.
- Δυσκολία στη σειροθέτηση στοιχείων (λέξεων σε προτάσεις, αριθμών σε ακολουθίες)

Παραδείγματα στη συμπεριφορά του μαθητή

- Η αντιγραφή από τον πίνακα λέξεων, προτάσεων, ασκήσεων. Ο μαθητής με μαθησιακές δυσκολίες θα αργήσει στη δοκιμασία αυτή, είναι πιθανόν να παραλείψει λέξεις, αριθμούς ή ό,τι άλλο στοιχείο πρέπει να αντιγράψει, ενώ μπορεί και να αντιγράψει λάθος αυτά που του ζητούνται.
- το παιδί δεν συγκρατεί στη μνήμη του νούμερα όταν κάνει αριθμητικές πράξεις στο μυαλό του
- δυσκολεύεται να μάθει καινούργιες λέξεις
- να ακολουθήσει λεκτικές οδηγίες
- Έχει μειωμένη ανάκληση (άμεση και μετά από καθυστέρηση)
- Η βελτίωση της ανάκλησης είναι μικρότερη σε σύγκριση με τους τυπικούς αναγνώστες μετά από επανάληψη
- Δυσκολεύεται στη χρήση στρατηγικών επανάληψης και οργάνωσης των πληροφοριών

▪ Αυτοματισμός (automaticity)

- Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν δυσκολίες κατά την εκτέλεση δραστηριοτήτων όταν απαιτείται ευχέρεια σε αυτόματο επίπεδο.
- Για παράδειγμα τα παιδιά με δυσλεξία δυσκολεύονται να διατηρήσουν την ισορροπία τους χωρίς να τρέμουν κυρίως όταν εμποδίζονται (π.χ. όταν αποσπάται η συγκέντρωσή τους με ένα άλλο ερέθισμα).
- Καθώς το παιδί μεγαλώνει, η δυσκολία στον αυτοματισμό μπορεί να σημαίνει ότι δυσκολεύεται να ακούει και να κατανοεί τον προφορικό λόγο καθώς κρατάει σημειώσεις στο σχολείο, και ότι δυσκολεύεται να συγκεντρώνεται στο περιεχόμενο και στην ορθογραφία ταυτόχρονα καθώς γράφει
- Δυσκολία στην εκμάθηση λεκτικών ή αριθμητικών ακολουθιών (μέρες της εβδομάδας, μήνες του χρόνου, γράμματα του αλφαβήτου, πίνακες πολλαπλασιασμού, μέτρηση έως το δέκα). Η αδυναμία του αυτοματισμού γενικεύεται σε ένα μεγάλο εύρος κινητικών δεξιοτήτων όπως το δέσιμο των κορδονιών, πιάσιμο της μπάλας, το άλμα, το γράψιμο, το κούμπι.
- Αδυναμίες στη **φωνολογική επεξεργασία** (phonological processing difficulties).
- Η ικανότητα φωνολογικής επεξεργασίας του λόγου είναι απαραίτητη δεξιότητα σε μια γλώσσα αλφαβητική και με διάφανη ορθογραφία (δηλαδή με μεγάλο βαθμό συνέπειας στη αναπαράσταση των ήχων από τα γράμματα), όπως η ελληνική
- Η ικανότητα φωνολογικής επεξεργασίας μάλλον εμφανίζεται ακόμα και σε μικρά παιδιά προσχολικής ηλικίας, ωστόσο βελτιώνεται και αποκτά πιο συστηματική μορφή στα πρώτα σχολικά χρόνια του παιδιού (από το νηπιαγωγείο και μετά). Ευκολότερη σε επίπεδο συλλαβής παρά σε επίπεδο φωνήματος.

Παραδείγματα στη συμπεριφορά

Ο μαθητής με μαθησιακές δυσκολίες δυσκολεύεται

- στην ανάλυση και τη σύνθεση των λέξεων σε συλλαβές ή και σε φωνήματα.
- στην απαλοιφή συλλαβών (ή και φωνημάτων) από την αρχή, τη μέση ή το τέλος μιας λέξης.
- να αναστρέψει συλλαβές και να δημιουργήσει μια νέα λέξη ή ψευδολέξη.
- να αναγνωρίσει λέξεις που ομοιάζουν ή διαφέρουν σε μία συλλαβή (Πόρποδας, 2002)..

Οι παρακάτω δυσκολίες είναι ενδεικτικές φωνολογικών δυσκολιών

- Προβλήματα στον διαχωρισμό λέξεων σε φωνήματα
- Προβλήματα στη διατήρηση ακολουθιών γραμμάτων ή λέξεων στη βραχύχρονη μνήμη

- Προβλήματα στην επανάληψη ψευδολέξεων
- Ανάγνωση ή γραφή ψευδολέξεων
- Αργός ρυθμός κατονόμασης χρωμάτων, αριθμών, γραμμάτων και αντικειμένων που εμφανίζονται σε εικόνες
- Αργός ρυθμός ομιλίας

Γνωστικές και Μεταγνωστικές Δεξιότητες

- Οι γνωστικές στρατηγικές: γενικοί τρόποι επεξεργασίας των πληροφοριών και χρησιμοποιούνται από το μαθητή για την επίτευξη συγκεκριμένου στόχου
- οι μεταγνωστικές στρατηγικές αφορούν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επιλέγουν, παρακολουθούν και χρησιμοποιούν τις στρατηγικές (Κωσταρίδου-Ευκλείδη, 2005).
- Οι ικανοί αναγνώστες είναι ιδιαίτερα ενεργοί κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης και χρησιμοποιούν στρατηγικές πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την αναγνωστική διαδικασία (Pressley & Afflerbach, 1995)
- Ο μαθητής με μαθησιακές δυσκολίες αντιμετωπίζει δυσκολίες στη διαδικασία της ανάγνωσης, δηλαδή στην αποκωδικοποίηση και κατανόηση ενός γραπτού κειμένου. Έτσι δεν μπορεί να προσλάβει την πληροφορία (ή τις πληροφορίες) που περιέχονται στο κείμενο που έχει να διαβάσει και να “μάθει”.
- Ακόμα κι αν ο μαθητής μπορέσει να προσλάβει την πληροφορία (μέσω άλλου καναλιού), μπορεί να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην ενσωμάτωση της στην ήδη υπάρχουσα γνώση. Δηλαδή, δυσκολεύεται στην περαιτέρω επεξεργασία και αφομοίωση της πληροφορίας με αποτέλεσμα να μην “μαθαίνει”.
- Ο μαθητής δεν μπορεί να οργανώσει τη μαθησιακή του προσπάθεια, να ρυθμίσει τον τρόπο προσέγγισης του κειμένου ή της όποιας πηγής πληροφοριών και να συλλέξει τις απαραίτητες πληροφορίες τις οποίες καλείται να “μάθει”.
- τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες είναι μάλλον «παθητικοί» αναγνώστες ή ενεργοί αναποτελεσματικοί αναγνώστες (Swanson, 1989).

Άλλες δυσκολίες

- Επιτελικές λειτουργίες (σχεδιασμός στόχου, οργάνωση σύμφωνα με ένα σύστημα, διαχείριση χρόνου, εργαζόμενη μνήμη, αυτορύθμιση)
- Συμπεριφορά (συνύπαρξη με ΔΕΠΥ, προβλήματα συμπεριφοράς, επιθετικότητα, διαταραχές διαγωγής)
- Κίνηση (αδρή/λεπτή κινητικότητα, ελλιπής συντονισμός)
- Προσανατολισμός/ Σύγχυση αριστερού, δεξιού
- Κούραση λόγω της προσπάθειας για ανάγνωση & γραφή

Μαθησιακός Τομέας

Ανάγνωση

- Το παιδί με αναγνωστικές δυσκολίες διαβάζει αργά, με μεγάλη προσπάθεια, κάνει συλλαβιστά και με πολλά αναγνωστικά λάθη.
- Συχνά, τοποθετεί το δάκτυλό του στο σημείο που διαβάζει για να μη χάσει το σημείο που βρίσκεται. Λόγω της επικέντρωσής του στην αποκωδικοποίηση διαβάζει χωρίς έκφραση και προσωδία, και φαίνεται ότι δεν κατακτήσει την αυτοματοποίηση στην αναγνωστική διαδικασία.

Ορθογραφία

- Παράλειψη γραμμάτων ή συλλαβών
- Αντικατάσταση γραμμάτων ή συλλαβών
- Πρόσθεση γραμμάτων ή συλλαβών
- Χρήση κεφαλαίου γράμματος
- Τονισμός (παρατονισμός) ή παντελής έλλειψη τόνων
- Απουσία απόστασης μεταξύ λέξεων
- Κακή γραφή των γραμμάτων
- Λάθη σε βασικούς κανόνες ορθογραφίας
- Αδυναμία γενίκευσης των κανόνων ορθογραφίας

(Παντελιάδου, 2000)

Γραπτός Λόγος

- Δυσκολίες στο ρόλο του γραμματέα: περιορισμένη έκταση κειμένου, δυσκολία στην έκφραση ιδεών σε οικεία και ανοίκεια θέματα, επανάληψη ίδιων νοημάτων, δυσκολία στις μηχανιστικές διαδικασίες της γραφής.
- Δυσκολίες στο ρόλο του συγγραφέα: δυσκολία οργάνωσης των ιδεών, επιφανειακή διόρθωση των λαθών, περιορισμένο περιεχόμενο κειμένου, δυσκολία συγγραφής από την πλευρά του αναγνώστη

Ειδικές δυσκολίες στην κατανόηση

- Περίπου 10% των παιδιών αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες στην κατανόηση, δηλαδή αντιμετωπίζουν σημαντικές ειδικές και μη αναμενόμενες δυσκολίες με την αναγνωστική κατανόηση αν και υπάρχει ικανοποιητικό επίπεδο αναγνωστικής ακρίβειας (Yuill & Oakhill, 1991).
- Οι δυσκολίες αυτές θεωρούνται ειδικές επειδή υπάρχει σαφής διαφορά μεταξύ της επίδοσης στην αναγνωστική ακρίβεια και επίδοσης στην αναγνωστική κατανόηση. Τα άτομα με δυσκολίες στην κατανόηση παρουσιάζουν χαμηλή ακουστική κατανόηση και αδυναμίες στην επεξεργασία της προφορικής γλώσσας.
- Διαφορική διάγνωση ερμηνεύει τη διαφορά μεταξύ της ειδικής δυσκολίας της κατανόησης και της σοβαρής γλωσσικής διαταραχής γιατί τα παιδιά με δυσκολίες στην κατανόηση μπορούν και διαβάζουν με ακρίβεια (υψηλό επίπεδο αποκωδικοποίησης) και έχουν ικανοποιητικές φωνολογικές δεξιότητες (προφορικός λόγος) (Nation & Snowling, 1998, 2000).